

Список використаних джерел та літератури:

1. Гра „Клуб мандрівників” і пізнавальна література // Початкова школа. – 2009. – №6. – С.33–34.
2. Кордюм В. Біоетика: минуле, сучасне і майбутнє / В. Кордюм // Вісн. НАН України. – 2001. – № 12. – С. 9–23.
3. Кто они? Какие они? : Учебная энциклопедия для младшего школьного возраста. – Харьков : Альманах, 2008. –160 с.
4. Навчаємо слухати, говорити, читати // Початкова школа. – 1994. – №6. – С.17–23.
5. Основи роботи над науково-художнім твором в початкових класах // Теорія та методика навчання та виховання : зб. наук. праць. – Харків : ХДПУ, 1999. – Вип. 4. – С.107–109.

Анотація

А.М.Слюзко, В.И.Слюзко

Биоэтика и научно-художественная книга

В статье раскрыты теоретические принципы биоэтического развития учеников начальной школы средствами научной художественной книги. Предлагается система работы на уроках чтения относительно биоэтического развития учеников начальной школы.

Ключевые слова: биоэтика, устойчивое развитие, научно-художественная книга, система учебно-воспитательной работа с младшими школьниками, уроки чтения.

Summary

A.M.Sliuzko, V.I.Sliuzko

Bioethics and Scientific Fiction

The theoretical principles of bioethic development of primary-school pupils by means of scientific-fiction are revealed in the article. The system of work at the lessons of reading concerning bioethical development of primary-school pupils is suggested

Key words: bioethics, constant development, scientific fiction, system of educational and upbringing work with primary pupils, lessons of reading.

Дата надходження статті:

„3” вересня 2010 р.

УДК 37.014+378.113.1 (477.43/44) „19” – „20” (045)

Ю.Ю.СОБКО,

аспірантка

(м.Кам'янець-Подільський)

М.М.Дарманський – реформатор освіти на Поділлі (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)

У статті розглянуто та проаналізовано діяльність М.М.Дарманського як одного з видатних реформаторів освіти на Поділлі кінця ХХ – початку ХХІ ст. Доведено актуальність і важливість його поглядів та напрямів роботи для розвитку держави, зокрема в галузі освіти.

Ключові слова: реформатор, освіта, керівник.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Сьогодні в економічному й духовному житті українського суспільства спостерігаються кардинальні зміни, які зумовлюють необхідність обґрунтування нових концептуальних підходів до розвитку освіти, спрямованої на утвердження національної ідеї, й водночас орієнтованої на інтеграцію в європейський освітній простір.

Вивчення й актуалізація досвіду попередніх поколінь, дозволяє здійснити порівняльний аналіз минулого й сучасного, прогнозувати можливості й варіанти новітніх освітніх систем, науково передбачати майбутнє, забезпечувати поєднання теоретичних пошуків з ретроспективним аналізом розвитку педагогічної думки.

Звернення дослідників до історії педагогіки допомагає по-новому осмислити здобутки вітчизняної педагогіки в контексті історичних подій та скористатися ними для формування й удосконалення нових освітніх технологій в умовах соціальних перетворень в Україні. Тому аналіз праць і життєвого шляху педагогів, громадських діячів, учених, які зробили вагомий внесок у розвиток вітчизняної педагогічної науки, залишається надзвичайно актуальним.

Серед видатних постатей, які своєю невтомною титанічною працею, світлим розумом, організаторським талантом внесли неоціненний вклад у розвиток освіти на Поділлі, чільне місце належить Заслуженому працівнику освіти України, кандидату педагогічних наук, доценту М.М.Дарманському.

Розглядаючи багатогранну діяльність М.М.Дарманського, неможливо не звернути особливу увагу щодо його поглядів на реформаційні процеси, які б сприяли розвитку Подільського краю та України в цілому. Без цього наше уявлення про такий важливий аспект в його житті було би просто спотворене і не повне. Окремого розгляду потребує активна участь педагога у розвитку питань освіти української держави за часів її становлення.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... М.М.Дарманський – відомий громадський діяч, керівник, педагог та науковець України. Останнім часом про нього писали і пишуть В.Є.Берега, О.М.Галус, І.М.Дарманська, О.М.Завальнюк, Н.В.Казакова,

Н.Г.Ничкало, Л.С.Пісоцька, Ю.В.Телячий, І.М.Шоробура, І.П.Яшук та інші. Проте публікації носять здебільшого загальнобібліографічний характер, а діяльність як громадського діяча досі залишається маловивченою.

Формулювання цілей статті... Мета статті – проаналізувати й теоретично узагальнити значення діяльності М.М.Дарманського та актуалізувати його внесок в процес модернізації національної системи освіти як основи духовного розвитку держави.

Виклад основного матеріалу... На основі систематизації матеріалів констатуємо той факт, що громадська діяльність М.М.Дарманського тісно пов'язана з Кам'янець-Подільським відділом освіти (1980-1987), відділом освіти облвиконкому (1987-1992), Хмельницькою обласною державною адміністрацією (1992-1996), Хмельницьким педагогічним училищем, яке згодом трансформувалося в Хмельницький гуманітарно-педагогічний інститут (1996-2005).

Протягом тривалого часу, до 1980 р., Кам'янець-Подільський міський відділ освіти очолював Заслужений учитель України, досвідчений організатор освіти М.М.Продіус. У 1980 р. за станом здоров'я він змушений був перейти на пенсію, запропонувавши М.М.Дарманському замінити його на посаді керівника міського органу управління освітою [5, с. 246]. Це було надзвичайно відповідальною справою для М.М.Дарманського. На той час він був наймолодшим керівником відділу освіти на Україні, а обсяг управлінської педагогічної діяльності був надзвичайно багатоплановим. На новій посаді освітянський лідер з перших днів прагнув до того, щоб школи, вся система освіти міста стали кращими у в Хмельницькій області. На це спрямовувалася вся організаційна робота: засідання колегії, методичних об'єднань учителів – предметників, п'ятихвилинки, виробничі наради, індивідуальна робота з керівниками тощо [11, с.93]. Складні проблеми стояли перед М.М.Дарманським, але одним із головних завдань він виділяв зміцнення шкіл педагогічними кадрами. Зі слів тих, хто працював з ним, у першу чергу він почав оновлювати апарат міського відділу. Особливо уважно він підходив до підбору керівників шкіл. Умів приглянутись до кожного, відчутти його можливості і передбачити перспективу в подальшій роботі. Суспільне життя в той час поставило перед М.М.Дарманським нові важливі завдання: якість і міцність знань, вміння застосовувати їх на практиці, щоб у кожній школі панувала інтеграція розумової праці, розвитку нахилів та здібностей, взаємозв'язку кожного уроку з життям. Результати діяльності міського відділу освіти доводять, що Микола Миколайович діяв завжди комплексно і конкретно. З кожним днем своєю невтомною працею завойовував авторитет умілого і знаючого керівника [5, с.247].

М.М.Дарманський усвідомлено стверджував, що ніколи не мав би швидких позитивних результатів у своїй роботі без дієвої підтримки мудрої людини, господаря в місті – першого секретаря міському партії О.М.Лесового, голів міськвиконкому В.О.Козлова, В.У.Крилова. Під умілим керівництвом М.М.Дарманського на посаді завідуючого міськвно у місті Кам'янці-Подільському було завершено будівництво середніх шкіл № 4, 6, 12; побудовано школи № 7, 9, 14, 16; розпочато будівництво нового корпусу школи № 10, а також побудовано і введено в експлуатацію 9 дитячих дошкільних закладів. У центральній частині міста було відкрито навчально-виробничий комбінат. Вивчення архівних документів і спогади очевидців переконують нас у тому, що тоді були досягнуті надзвичайно важливі для того часу результати – в місті створилися умови для ліквідації другої зміни навчання в школах та ліквідації черги на влаштування дітей до дошкільних закладів. Місто було визнано переможцем у Всесоюзному змаганні з проблем розвитку освіти із здобуттям перехідного Червоного прапора [1, с.1].

Активна діяльність М.М.Дарманського сприяла в кінці 80-х років ХХ століття в регіоні переходу до профільного навчання у старшому центрі середньої школи, що стало основою для сучасної бази і мережі установ середньої освіти нового типу в області. Було запроваджено оригінальну, дієву систему інформаційно-аналітичної оцінки результатів діяльності регіональних органів управління освітою в області, яка функціонує до цього часу. М.М.Дарманський був одним із ініціаторів таких ідей та дій. Досвід управлінської діяльності завідуючого Кам'янець-Подільським міським відділом освіти було вивчено, узагальнено і занесено до картотеки передового педагогічного досвіду України. Досвід спільної роботи всіх педагогічних колективів шкіл та промислових підприємств міста з розвитку поєднання трудового навчання із продуктивною працею учнів схвалено колегією Міністерства народної освіти України та запропоновано для впровадження усім регіонам республіки. Школярі міста Кам'янця-Подільського постійно займали призові місця в обласних та республіканських предметних олімпіадах. Ректор Кам'янець-Подільського педагогічного інституту Анатолій Копилов та завідуючий міськвно М.М.Дарманський організували дієве співробітництво кафедр інституту із міськими методичними об'єднаннями вчителів-предметників, що сприяло підвищенню науково-методичного рівня викладання навчальних дисциплін у школах міста, поєднанню науки із педагогічною практикою. Завідуючому Кам'янець-Подільським міськвно було надано статус наукового кореспондента Інституту педагогіки АПН України [1, с.3].

Очевидці засвідчують, що при кожній зустрічі у школах, дошкільних і позашкільних навчально-виховних закладах завідувач наголошував на досягнутих позитивних результатах і можливих шляхах

якісного поліпшення їхньої діяльності. Предметом його пильної уваги було питання про підвищення освітнього рівня вчителів. Тому незабаром ті, хто мав середню спеціальну педагогічну освіту, продовжили навчатися у педагогічних інститутах. М.М.Дарманський був творчою особистістю з оригінальним, сучасним і стратегічним мисленням. Він вмів переконливо, інколи ненав'язливо довести, що це завдання необхідно виконати і негайно, а найголовніше – був впевнений, що це можливо [8, с.189].

Очевидно, саме удосконалення навчально-виховної роботи, покращення фахового рівня освітянської громадськості міста сприяли зростанню якості знань вихованців шкіл, які ставали призерами обласних олімпіад. Виникало своєрідне суперництво зі школами обласного центру, в якому переможцями ставали кам'яччани.

Предметом справжньої батьківської турботи завідувача були і дитячі дошкільні заклади. Завдяки підтримці владних структур на той час у тісній співпраці з керівниками промислових підприємств за короткий час вдалося вирішити питання матеріальної бази дитячих садків й охоплення всіх дітей дошкільним вихованням. Прийшло визнання на міністерському і загальнодержавному рівнях: у 1984 році М.М.Дарманського нагородили медаллю А.С.Макаренка, а в 1986 – орденом „Знак Пошани” [6, с.746].

Ще цікавіше стало працювати в період реалізації курсу на демократизацію суспільного життя. Особливо це позначилося на діяльності педагогів, які завжди прагнули до творчості в роботі з дітьми. Вагомий внесок у справу виховання учнівської молоді зробили позашкільні заклади освіти, зокрема станції технічної творчості, юних туристів і краєзнавців, які підтримувалися Кам'янець-Подільським міським відділом освіти [11, с.94].

Результати діяльності М.М.Дарманського як директора і як завідуючого відділу освіти завжди схвалювалася досвідченим організатором освіти на Поділлі, Заслуженим вчителем України В.М.Шайногою. Він був для нього, як відзначає Микола Миколайович, не лише керівником, але й мудрим учителем, консультантом. Розповідає В.М.Шайнога: „Коли у 1987 році я прийняв рішення вийти з посади начальника обласного управління освіти на пенсію, то одразу ж запропонував на цю посаду М.М.Дарманського. Моя пропозиція була одностайно схвалена на всіх владних рівнях. Особливо кандидатура була підтримана тодішнім Міністром освіти України М.В.Фоменком” [7, с.8].

М.М.Дарманський погодився, бо знав, що потрібно виправдовувати довіру старших за віком людей. Перед педагогом знову постали більш широкі можливості та обов'язки. А результати його п'ятирічної діяльності на посаді начальника обласного управління говорять самі за себе. Найперше – почав працювати над розширенням мережі закладів освіти. Коли на початку 1987 року в області функціонувало 976 шкіл усіх типів, то у 1992-му їх число зросло до 1076. За цей же період більш ніж на 120 одиниць збільшилася кількість дитячих дошкільних закладів. Упродовж п'ятирічки було побудовано 60 нових споруд дитячих садків майже на п'ять тисяч місць. Також було зведено 86 нових будівель шкіл на 18 тисяч учнівських місць. У багатьох населених пунктах області розпочалося будівництво освітніх установ. Архівні документи засвідчують, що у 1987-1988 роках було упорядковано мережу шкіл-інтернатів, поліпшено їхню навчально-матеріальну базу. В області продовжилася практика відкриття установ нового типу „школа-дитячий садок”. Адже ці установи, на думку М.М.Дарманського, виконують не тільки освітньо-виховну, але й функцію формування майбутнього українського села. Над цією проблемою він працював спільно з В.Г. Кузем. В кінці 80-х років в регіоні розпочався перехід до профільного навчання старших класів середньої школи. У системі освіти області було запроваджено об'єктивний підхід до організації проведення та підбиття підсумків учнівських олімпіад. Ефективною новацією стала система залежності атестації педагогів від результату їхньої роботи із обдарованими учнями. На посаді начальника обласного управління освіти Микола Миколайович дбав про перемоги на олімпіадах. Про це свідчать конкретні результати: у 1991 році Хмельницька область вийшла на п'яте місце за результатами всеукраїнських олімпіад, пропустивши попереду тільки місто Київ, Донецьку, Дніпропетровську та Львівську області [1, с.3].

У 1992 році розпорядженням Президента України Л.М.Кравчука М.М.Дарманського призначено на посаду заступника голови Хмельницької обласної державної адміністрації з гуманітарних проблем. М.М.Дарманський стверджував, що це були найважчі у його трудовій діяльності роки, оскільки це були роки початку становлення української державності, постійного спаду промислового та сільськогосподарського виробництва, роки інфляції, погіршення бюджетного стану в державі, роки виникнення та розпаду трастів, зменшення уваги до освітянської галузі [5, с.248].

Ті часи М.М.Дарманський згадує як досить непрості, коли склалися складні умови для організації якісного управління будь-якою галуззю народногосподарського комплексу регіону. Але в області була підібрана справді професійна команда управлінців на рівні облдержадміністрації, високопрофесійні та самодостатні особистості, про що свідчать не лише тогочасні, а й теперішні результати їхньої діяльності на благо Хмельниччини та України загалом. Всі вони разом допомагали М.М.Дарманському не допустити розвалу системи дошкільної освіти, зберегти мережу шкіл, мінімізувати процеси скорочення мережі лікарняних установ та закладів культури у сільській місцевості. А позитивні результати у

вирішенні нелегких проблем охорони здоров'я та соціального захисту населення області багато в чому обумовлювалися співпрацею із начальниками відповідних управлінь [1, с.3].

Нині дещо неймовірними виглядають успіхи, які мала у своєму розвитку у важкій соціально-економічній ситуації 1992-1997 років система вищої освіти області. І в цьому безпосередня заслуга М.М.Дарманського:

- після ліквідації Міністерства побутового обслуговування були наміри ліквідувати його галузевий інститут у Хмельницькому. М.М.Дарманський всіляко відстоював позицію необхідності збереження і розвитку в обласному центрі солідного вищого навчального закладу. Факт функціонування теперішнього Хмельницького національного університету – результат тогочасної політики облдержадміністрації, в тому числі і результат активності М.М.Дарманського;

- українська держава створювала свою прикордонну службу, яка, в свою чергу повинна мати базовий вищий заклад освіти. М.М.Дарманський безпосередньо причетний до процесів відкриття на базі військового училища у Хмельницькому інституту Прикордонних військ, який нині функціонує у статусі Національної Академії ім. Б. Хмельницького;

- на початку 90-х розпочався рух за негайне відновлення у Кам'янці-Подільському університету, навіть шляхом злиття двох вузів – педагогічного та сільськогосподарського інститутів. М.М.Дарманський відстоював позицію автономного розвитку цих навчальних закладів. Позицію поступового, узгодженого наближення до теперішнього стану, коли у місті над Смотричем є класичний, аграрно-технічний університет та військово-інженерний інститут;

- безпосередніми зусиллями М.М.Дарманського, В.Андрушка та Л.Чорного в обласному центрі було відкрито перший в Україні вищий навчальний заклад власності обласної територіальної громади – інститут регіонального управління та права, який нині вже має статус університету [1, с.3];

- саме він, займаючи посаду заступника голови ОДА у 1995-1996 роках, сприяв передачі Церкві корпусів Свято-Преображенського жіночого монастиря села Головчинці, дбаючи про духовне відродження та встановлення історичної справедливості, за що 1 квітня 2002 року був нагороджений високою Церковною нагородою – Орденем „Різдво Христове – 2000” I ступеня [2, с. 6];

- перебуваючи на посаді першого заступника глави облдержадміністрації, М.М.Дарманський сприяв створенню обласної газети „Майбуття”, яка побачила світ у березні 1993 року. За його словами, метою її створення було широке висвітлення освітніх, культурологічних, молодіжних, народознавчих та історико-краєзнавчих проблем [6, с. 1];

- за його сприяння у 1995 році побачив світ і краєзнавчий альманах „Дивокрай”, який в перспективі мав охоплювати проблеми історичного, географічного, літературного та етнографічного краєзнавства, екологію, персоналії тощо [5, с. 3];

- М.М.Дарманський Постановою Кабінету Міністрів від 12 квітня 1995 р. за № 279 „Про розроблення проекту Державної програми соціально-економічного розвитку Поділля” був затверджений до складу Координаційної ради з питань розроблення проекту Державної програми соціально-економічного розвитку Поділля [9];

- також він входив до складу комісії згідно Розпорядження Президента України Л.Д.Кучми від 21 грудня 1995 року за № 458/95-рп „Про Комісію з питань реформування професійно-технічної освіти в Україні”, з метою підготовки пропозицій щодо реформування професійно-технічної освіти та створення умов для забезпечення народного господарства України висококваліфікованими робітничими кадрами [10].

Висновки... Проаналізувавши та узагальнивши освітянську діяльність М.М.Дарманського, ми дійшли висновку, що він був одним із великих творців незалежної України, патріотом своєї країни та освіти і людиною відданою своїй справі. В тяжкі роки, коли була розвалена економіка, гіперінфляція він відстоював і захищав від свавілля чиновників різного рівня кожен школу, ПТУ від закриття та скорочення вчителів. Саме завдяки його стратегічним устремлінням, вмінню передбачати та прогнозувати майбутнє, наполегливості та вмінні відстоювати свої ідеї, наша область зберегла мережу і наповнила сучасними загальноосвітніми закладами освітній простір. Нові гімназії, ліцеї для обдарованих дітей, колегіуми, інтернати – це його заслуга. Завдячуючи М.М.Дарманському на Хмельниччині змінилися пріоритети вищої освіти, удосконалилась мережа вищих навчальних закладів, поповнились ряди наукових працівників. Він був автором створення конкурентної мережі державних, комунальних, приватних закладів вищої освіти. Весь цей потенціал дає можливість для високо рівня розвитку молодого покоління, майбутнього розвитку держави загалом. Наша стаття не претендує на вичерпне розкриття внеску М.М.Дарманського у реформуванні освіти на Поділлі. За лаштунками залишилась громадська діяльність науковця, яка також сприяла модернізації освітянської галузі на Поділлі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Балема Р. Нові світи відкрив в освіті. Миколі Дарманському – 60 / Р. Балема, І. Яшук // Подільські вісті . – 2005 . – № 43 . – С . 3.

2. Дарманський М. Звернення / М. Дарманський // Дивокрай . – В. 1. – 1995. – С.108.
3. Дарманський М. Звернення / М. Дарманський // Майбуття . – № 1. – Березень. – 1993. – С.16.
4. Дарманський М. Україна у нас одна, як мати / М. Дарманський // Подільські вісті. – 1996. – № 3. – С. 2.
5. Минуле і сучасне Кам'янець-Подільського : політики, військові, підприємці, діячі освіти, науки, культури й медицини : Історичні нариси [авт. тексту О. Завальнюк, О. Комарніцький, В. Стецюк]. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2007. – Вип. 2. – 452 с.
6. Кам'янець-Подільський державний університет в особах [авт. тексту А. Філінюк]. – Кам'янець-Подільський : Оіум, 2005. – Т. 2. – 928 с.
7. Матеріали Других педагогічних читань пам'яті М. М. Дарманського (5 квіт. 2007 р.). – Хмельницький : ХГПА, 2007. – С. 7.
8. Пісоцька Л. С. Дарманський – педагог, стратег, науковець і просто Людина // Треті педагогічні читання пам'яті М. М. Дарманського : актуальні проблеми сучасної педагогічної освіти : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (3 квіт. 2008 р.). – Хмельницький : ХГПА, 2008. – С. 188.
9. Постанова Кабінету Міністрів „Про розроблення проекту Державної програми соціально-економічного розвитку Поділля” [Електронний ресурс] : Законы Украины : информационно-правовой портал. – 12 квітня 1995 р. – N 279. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=279-95-%EF>.
10. Розпорядження Президента України Л. Д. Кучми „Про Комісію з питань реформування професійно-технічної освіти в Україні” 21 грудня 1995 р. – N 458/95-рп [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uazakon.com/document/spart94/inx94273.htm>.
11. Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія в особах / [авт. тексту А. Філінюк]. – Хмельницький : П П Мельник А.А., 2006. – Т. 1. – 356 с.

Анотація
Ю.Ю.Собко

М.М.Дарманський – реформатор образования на Подолье (конец XX – начало XXI вв.)

В статті розглянуто та проаналізовано діяльність М. М. Дарманського як одного з видатних реформаторів системи освіти на Подольє кінця XX – початку XXI ст. Доведено актуальність та важливість його поглядів та напрямків роботи для розвитку держави, зокрема в галузі освіти.

Ключевые слова: реформатор, образование, руководитель.

Summary
Yu.Yu.Sobko

M.M.Darman's'kyi – Reformer of Education in Podillia Region (End of the XX – Beginning of the XXI Century)
The work of M. M. Darman's'kyi as one of the prominent reformers on Podillia region at the end of the XX – beginning of the XXI century is considered and analyzed in the article. The actuality and importance of his views and directions of work for the development of the state, in particular in the sphere of education is proved.

Key words: reformer, education, manager.

Дата надходження статті:

„27” серпня 2010 р.

УДК 378.22:316.772.4:81'243(045)

І.В.СУСЛІНА,

кандидат педагогічних наук, доцент;

Л.І.ВОРОТНЯК,

кандидат педагогічних наук

(м.Хмельницький)

Тренінгові технології як важлива складова навчання міжкультурної комунікації магістрів у педагогічних ВНЗ засобами іноземних мов

У статті розглянуто основні аспекти тренінгових технологій. Проаналізовано модель тренінгової технології навчання міжкультурної комунікації магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах засобами іноземних мов.

Ключові слова: тренінгові технології, міжкультурна комунікація, магістри, вищі педагогічні навчальні заклади, іноземні мови.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Вимоги часу й розпочата радикальна реформа системи освіти в Україні, відмова від авторитарного стилю навчання на користь особистісно орієнтованого підходу, на застосування методів та технологій, які сприяють розвитку творчих здібностей особистості з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування, актуалізують проблему пошуку ефективних підходів до вивчення різних дисциплін у вищих навчальних закладах.

Однією з таких технологій, що суттєво збагачує навчальний процес у сучасному вищому навчальному закладі, є тренінг, використання якого змінює традиційний підхід до навчання студентів.

Поняття „тренінг” (training) має англійське походження і дослівно перекладається як „тренування” [1]. У найбільш широкому розумінні тренінг – одна з основних форм навчальних технологій, що являє собою систему алгоритмів навчально-пізнавальних дій і способів вирішення типових завдань у ході навчання. Тренінг – це організована форма навчально-виховного процесу, яка, спираючись на досвід і